

● Filters gefilterd ●

Interessante filters
voor de digitale camera

Wessel Sijl

In de tijd van de analoge fotografie ging menig fotograaf gebukt onder het gewicht van vele filters, speciaal voor zwart-wit, speciaal voor kleurenfotografie, alsook voor speciale effecten. De diehard ging voor filters van echt optisch glas met goede coating, terwijl anderen een pragmatische weg insloegen door gebruik te maken van een lichtgewicht kunststof filtersysteem.

Met de komst van de digitale camera is dat gesjouw met een voorraad filters een stuk minder geworden, omdat veel filtereffecten softwarematig - in de camera of later bij de fotobewerking op de computer - kunnen worden verkregen. Toch zijn er in de huidige digitale wereld nog altijd - maar gelukkig veel minder dan voorheen - nuttige filters voor diverse doeleinden. Lees verder welk filter je aanspreekt.

De uiteenzetting hieronder beperkt zich tot de meest populaire filters op dit moment voor de digitale camera: het UV-respectievelijk beschermingsfilter, het polarisatiefilter en het grijsfilter. Er zijn uiteraard veel meer soorten filters op de markt. Daar ga ik nu niet op in; dat komt in een volgend artikel aan de orde.

Het polarisatiefilter

De reden en de manier van gebruik van dit filter is al vele jaren ongewijzigd. Met de komst van de digitale fotografie is daar niets aan veranderd. Afgezien van het feit dat je wellicht het effect later nog via de fotobewerking wat naar smaak kunt versterken of afzwakken. Grofweg gebruik je dit filter voor twee doeleinden: voor het verkrijgen van vollere, verzadigde kleuren, of voor het verminderen van reflectie (bijvoorbeeld in vensters). Of desgewenst een combinatie van die twee effecten.

Het filter bestaat uit twee lagen glas die ten opzichte van elkaar kunnen worden verdraaid. Door het voorste glasdeel te draaien kan de gewenste sterkte van het effect - visueel te beoordelen - worden bepaald. De werking luistert nauw; het effect is op zijn best als het licht uit een bepaalde richting komt. En de ervaring leert dat de maximale sterkte niet altijd het fraaiste resultaat oplevert (tenzij het uiterst drukkend is bedoeld voor het verminderen of verwijderen van reflectie). Ondanks vele goede tips - op internet is veel informatie te vinden, inclusief interessante YouTube demofilmjes - is het zelf opdoen van ervaring de beste leer-school.

Een oud beginsel is dat zo'n filter feitelijk niet meer is dan een stuk (extra) glas voor je (dure) lens. Bespaar dus niet op kwaliteit. Een filter van goedkoop glas en/of met slechte

coating kan het effect van een fraaie en dure optiek in één klap teniet doen. Daarom zijn goede polarisatiefilters (bijvoorbeeld van het merk B+W of Hoya) niet goedkoop. Maar dan heb je een kwaliteit aan glas en coating die niet of nauwelijks onderdoet voor die van je lens, en geen verslechterende factor is. Wil je het eens uitproberen zonder gelijk een groot bedrag uit te geven, kijk dan eens wat er te koop is op de Chinese webwinkels (zoals AliExpress). Ikzelf heb goede ervaring met het merk GreenL, vanwege de alleszins goede prijs-kwaliteitsverhouding.

Op genoemde website zijn polarisatiefilters van dit merk al voor luttele euro's te koop. Zie mijn eerdere artikel over dit onderwerp in de SoftwareBus. Inmiddels wordt dit alleszins fraaie Chinese merk ook verkocht in Nederlandse webwinkels.

Voorbeeld van een opname met een polarisatiefilter, ingezet voor het verkrijgen van de verzadigde kleuren, met name in de lucht. Hier is een filter van het voordelige Chinese merk GreenL gebruikt.

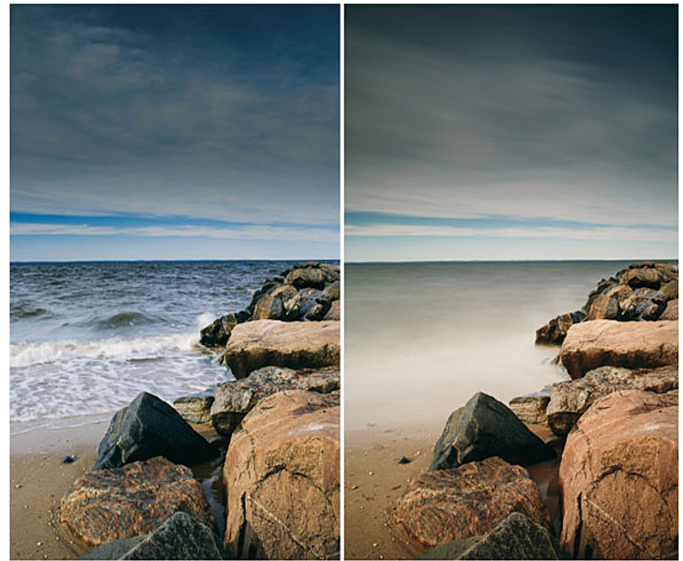
Omdat dit filter uit twee delen glas is opgebouwd, is het wat dikker dan een filter van enkel glas. Voorkom dat er vignettering (verduistering van de hoeken van het beeld) optreedt. Vooral bij groothoeklenzen is dit risico aanwezig. Tegenwoordig zijn ook vrij dunne filters verkrijgbaar; in de regel wat duurder dan de dikkere varianten. Ondanks de hogere prijs raad ik deze aan; niet alleen voor het voorkomen van vignettering, maar ook om het simpele feit dat hoe minder 'vreemd' glas je voor je lens hebt, hoe beter het is. Ook bij gebruik van dure merken filters!

Er zijn twee soorten te koop: het lineaire en het circulaire polarisatiefilter. De eerlijkheid gebiedt me te zeggen dat je de lineaire variant nog maar weinig ziet. Die oude variant kan niet worden ingezet bij camera's die licht en scherpstelling meten door de spiegel van de (reflex)camera - wat tegenwoordig feitelijk standaard (bij spiegelreflexcamera's) het geval is. In de analoge tijd kwam dit type polarisatiefilter nog veel voor, maar is geleidelijk wat op de achtergrond geraakt, ook omdat het prijsverschil tussen de lineaire en circulaire variant is vervaagd. Bij relatief jonge merken, zoals het voornoemde GreenL, worden alleen nog maar circulaire polarisatiefilters geproduceerd. Hoe dan ook, mocht je nog een oud lineair filter hebben, dan kan dat beter niet op een moderne digitale camera worden gebruikt.

Het grijsfilter

Dit wordt ook wel een neutral density filter genoemd (afgekort ND-filter). Simpelweg vermindert dit het licht door je lens - voor de gevallen waarbij dit is gewenst. Een mooi voorbeeld is een landschap bij daglicht met oppervlakte-

water (b.v. zee of meer, of een waterval) waarbij het wenselijk is dat het water volledig rimpelloos wordt weergegeven. Dat kan worden bereikt door een vrij lange sluitertijd (camera op statief!), en dat is mogelijk door de doorlating van het licht door je lens met zo'n ND-filter te verminderen.

Voorbeeld toepassing van een grijsfilter. Links met filter en rechts zonder filter.

De mate van vermindering van het licht staat aangegeven op het filter (factor 2, 4, enz.). Dat getal geeft aan hoeveel keer langer je sluitertijd is. Als zo'n filter vaak wordt gebruikt - het is geliefd bij o.a. landschapsfotografen - is de kans aanwezig dat je met meer sterktes wil werken. Om te voorkomen dat je dan met een serie filters op stap gaat, kan tegenwoordig ook worden gekozen voor een variabel -filter, waarmee je traploos de gewenste vermindering binnen een bepaalde omvang kunt instellen.

Zo'n variabel ND-filter werkt ongeveer hetzelfde als een polarisatiefilter; twee delen glas die ten opzichte van elkaar worden verdraaid, en waarbij gaandeweg het filter donkerder van kleur wordt. Van lichtgrijs tot bijna zwart. Ook hierbij geldt dat zo'n variabel ND-filter dikker is dan een filter met enkel glas; dus oppassen geblazen dat het niet resulteert in vignettering.

Een goedkopere variant is een kunststof filtersysteem, met aparte kunststof plaatjes van diverse 'donkerte'.

Een variabel ND filter.

Een ND-filter kan ook als een half filter (waarbij de helft van het filter afgedekt is, met geleidelijke overgang naar het onbedekte gedeelte) worden verkregen. Deze variant, ook wel grijsverloopfilter genoemd, is met name ook geliefd bij landschapsfotografen, vaak om de (te) lichte lucht iets te

verduisteren (maar zonder dat het onnatuurlijk overkomt). Deze variant is ook verkrijgbaar in het kunststof filtersysteem; een bijkomend voordeel van zo'n filtersysteem is dat de grens van de verduistering alsnog kan worden gevarieerd, omdat het filterplaatje in de houder kan worden verschoven.

Net als bij alle andere typen filters moet ook hier niet worden bespaard op kwaliteit. Maar ook hier biedt het merk GreenL betaalbare ND-filters, die een mogelijkheid bieden om het eens uit te proberen.

Verder zijn er kunststof filtersystemen in de handel met een serie grijs- en grijsverloopfilters.

Een kunststof filtersysteem van het merk Cokin, met een goede reputatie.

Het UV, dan wel beschermingsfilter

Wellicht vraagt de lezer zich af waarom ik dit oeroude en nog steeds zeer veel gebruikte filter nu pas, als laatste in de rij, behandel. Dit houdt verband met niet aflatende discussies, vooral op internet, over nut en noodzaak van dit filter bij digitale camera's. Er zijn voorstanders, alsook notoire tegenstanders.

De reden voor gebruik van dit filter is dat, als vanouds, al decennia lang voordat de digitale camera was uitgevonden, (ook) is gebruikt ter bescherming (van de lens). Een film was van nature gevoelig voor blauwzweem als gevolg van te veel ultraviolette straling. Dat trad niet alleen op bij grote hoogtes, maar bijvoorbeeld ook aan een zonnig strand midden op de dag. Buiten zulke plaatsen en tijden deed het (kleurloze) UV filter verder geen kwaad, en diende het tevens als bescherming voor de lens. Het ding bleef dus altijd op de lens zitten, tenzij het even plaats moest maken voor een ander filter.

Deze gewoonte is voortgezet in de digitale tijd. Menig (internet)winkelier verkoopt daarom een UV-filter als zijnde beschermingsfilter. Maar feitelijk is dat niet correct.

Een UV filter, dus de filtering van (te veel) blauwzweem door UV-straling, kan bij digitale camera's resulteren in een onjuist, zelfs ongewenst effect. De reden is dat een digitale camera veel minder gevoelig voor blauwzweem door UV is in vergelijking tot de aloude film. Nu valt het ongewenste effect in de praktijk mee, maar het is toch iets om rekening mee te houden. Bij bepaalde lenzen kan het verschil tussen wel of geen UV-filter opvallen. Verder is bij veel (amateur)fotografen de verleiding groot om te besparen op kwaliteit, ervan uitgaande dat het filter alleen maar dient ter bescherming. In dat geval kan het ongewenste effect zo nog opvallender zijn. Als UV-filter is het stuk glas bij digitale

camera's overbodig te noemen. Tegenstanders vertrouwen liever op de zonnekap als bescherming van de lens. Het is de moeite waard om het verschil met en zonder UV-filter eens uit te proberen.

Maar wat als er toch goede redenen zijn om het frontglas van je lens te beschermen? Denk bijvoorbeeld aan landschaps- of natuurfotografen die veel aan het strand (met opwaaiend zand!) fotograferen. Of aan een oorlogsreporter die letterlijk met de camera door stof of modder kruipt. Of als je te maken kunt krijgen met frontale regen die niet door een zonnekap tegengehouden wordt. Of gewoon de amateur die een rib uit het lijf heeft betaald voor een mooie lens, en deze hoe dan ook zo goed mogelijk wil beschermen. En zo zijn er nog veel meer redenen te noemen om toch je lens te willen beschermen.

Wat dan? Voor die situaties zijn sinds de komst van de digitale fotografie speciale, echte beschermingsfilters in de handel. Dus géén UV-filters. Daarmee is het probleem van ongewenst effect met UV-filtering uit de weg. Ze zijn echter niet goedkoop, maar ik vond op internet een prima 'protection filter' van een Japans merk voor een redelijke prijs.

Reden voor aanschaf is dat ik zowaar een verschil merkte met en zonder UV-filter; bij de standaardlens was het niet merkbaar, maar wel bij mijn supergroothoeklens. Ik had echter toch wel behoefte aan bescherming, vandaar de aanschaf, speciaal voor die lens, van zo'n echte protector.

Diverse filterproducenten maken zulke echte protection filters, waaronder deze goede van Hoya.

Tot zover de uiteenzetting over deze populaire filters. Verleg je grenzen, en probeer eens wat uit.

Bij een volgend artikel hoop ik andere soorten filters te behandelen.